

2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25 квітня 2019 р. *Голос України*. № 90 (7096).
3. Результати перепису населення Латвійської РСР 1989 р. URL:http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/1989_tautas_skaitisana.pdf
4. Романенчук Б. Переслідування і російщення української мови, літератури й науки. *Російщення України. Науково-популярний збірник*. Під ред. Л. Полтави. Нью-Йорк, 1984, С. 154.
5. Tsilevch V. Minority Rights in the Baltics. URL: [//www.ssees.ac.uk/baltik.html](http://www.ssees.ac.uk/baltik.html)
6. Van Parijs P. Linguistic diversity as curse and as byproduct. In: Arzoz X. (ed.) *Respecting Linguistic Diversity in the European Union*. Amsterdam, 2007. P

Безносюк Мар'яна Борисівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Красницька Анжела
Віталіївна*, професор кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ДЕФІНІЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

За своєю природою право потребує стабільності своїх понять, продуктивності дефініцій. Для ширшого розуміння дефініцій юридичної термінології потрібно надати визначення дефініції. “Дефініція – стисле логічне визначення, яке містить у собі найістотніші ознаки визначуваного поняття” [1, с. 290]. Дефініції розглядають як судження, що розкривають зміст та значення понять. Дефініція є зручним інструментом в юридичній термінології. Завдяки стислому визначенню об’ємного поняття, скорочується обсяг нормативно-правового акта (закону). Грецький філософ Сократ зауважував, що точне логічне визначення понять – найголовніша умова істинного знання [2, с. 93]. Саме тому, необхідно відповідально підходити до дефініції, особливо в юридичній термінології, яка є елементом законодавчого процесу, що безпосередньо впливає на життя суспільства.

А. В. Красницька зазначає, що правова дефініція як спосіб організації правової матерії є стислим описом будь-якого поняття, що відображає суттєві ознаки явища, предмета, яке має юридичне значення; як різновид нормативно-правового припису є логічним судженням про правову дійсність, закріплюючи в узагальненому

вигляді суттєві ознаки правового поняття (категорії) [3, с. 90]. Правова дефініція – це нормативно-правовий припис, що розкриває зміст правового поняття шляхом указівки його основних юридично значущих ознак або елементів із метою забезпечення єдності правового регулювання [4, с. 18].

Застосування правових дефініцій у текстах нормативно-правових актів є одним зі способів забезпечення зрозумілості й ясності правового припису, зрозумілості наміру законодавця. Правові дефініції безпосередньо містяться у тексті правової норми; вони є обов'язковими, оскільки є частиною правової норми. Будь-яке визначення не повністю відображає предмет, воно бере у предмета тільки істотні ознаки та залишає поза своїм змістом низку інших ознак, якими він наділений. Водночас сутність таких істотних ознак повинна бути достатньою для виконання пізнавальних завдань, які виконує визначення: з'ясування властивостей предмета, що визначається, та відмежування його від інших суміжних предметів або явищ [5]. Використовуючи правові дефініції, необхідно робити це обґрунтовано і тільки тоді, коли є потреба в абсолютно точній нормативній фіксації значення певного визначення, що застосовується [6, с. 23].

С. А. Турчин таким чином визначає основні завдання правової дефініції: “вона відшукує, будує юридичні поняття, відносини, категорії, явища, виділяє досліджувані предмети серед числа інших предметів; по-друге, формує значення юридичного терміна, що вперше вводиться у комунікативний процес, або уточнює значення терміна, який вже існує в реальній правовій дійсності; розмежовує критерії відмінності правового явища, поняття, категорій, відносин, які є предметом операції визначення – від інших суміжних правових явищ, понять категорій, відносин” [7, с. 47].

І. Д. Шутак зауважує, що потрібно розрізнити визначення: законодавчі (засновані на законодавчих або нормативних документах); які впливають із судової практики (тобто із судових рішень); доктринальні (пропоновані автором або школою права) [8, с. 64].

Законодавча дефініція встановлюється компетентним нормотворчим органом у законах та підзаконних нормативно-правових актах. Наприклад, у частині 1 статті 84 Кримінального процесуального кодексу України подано визначення терміна “докази в кримінальному провадженні”: «Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню» [9]. Законодавча дефініція є державно-владним велінням загального характеру. “Саме офіційно закріплені дефініції (законодавчі, легальні) мають найбільше значення для правозастосовної системи, оскільки містять інформацію, яку законодавець ставить своєю метою довести до

суб'єктів правозастосовчої діяльності” [10, с. 4]. Законодавчі дефініції, які наводяться безпосередньо в тексті правової норми, становлять найважливішу групу правових дефініцій.

Судова дефініція застосовується при тлумаченні норм права судовою системою. Такі дефініції мають офіційний характер та є обов'язковими для адресатів правових приписів. Наприклад, розмежування понять “конфіскація” та “спеціальна конфіскація” у Рішенні Конституційного Суду України від 30 червня 2022 року: “Таким чином, конфіскація майна як вид покарання і спеціальна конфіскація як захід кримінально-правового характеру ... не є тотожними. Конфіскація майна полягає у примусовому безоплатному вилученні майна, що є власністю засудженого. Унаслідок чого конфіскація майна є видом покарання, застосування якого має на меті покарання винного, його виправлення й запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень цією та іншими особами. Натомість спеціальна конфіскація застосовується у разі, коли майно вилучається у особи, яка не є власником або добросовісним володільцем такого майна, а тому цей захід впливу на особу має некаральний характер, метою застосування якого є припинення використання грошей та іншого майна, набутих унаслідок злочинної або іншої протиправної діяльності, як цілі або засобу кримінально-протиправної діяльності” (ч. 3.3.6.) [11, с. 18].

Доктринальна дефініція формується вченими-юристами та розкриває зміст та обсяг юридичних процесів, є необов'язковою для суб'єктів права, вимагає наукової обґрунтованості. Наприклад, дефініція терміна “конституційне право України” зафіксована у навчальних посібниках: “Конституційне право України – це провідна галузь національного права України, що являє собою сукупність правових норм, які регулюють основні відносини владарювання (відносини народовладдя), встановлюючи при цьому належність публічної влади (державної влади та місцевого самоврядування), її організацію та гарантії основних прав і свобод людини і громадянина” [12].

Отже, правові дефініції є важливим аспектом формування категоріально-понятійного апарату в правовому та суспільному житті; вони розкривають зміст поняття, закладеного в терміні; сприяють об'єктивному відображенню правової дійсності; забезпечують відмежування одного терміна від іншого в конкретній термінологічній системі; сприяють забезпеченню доступності, чіткості, ясності та зрозумілості мови права; забезпечують відносну визначеність у праві.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник української мови (з дод. і доповн.). Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : Перун, 2005. С. 290.

2. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: Монографія. Харків: ТОВ «Видавництво Права людини», 2015. 280 с.

3. Красницька А. В. Лінгвістичні засоби законодавчої техніки. *Дні науки Національного університету "Києво-Могилянська академія" на факультеті правничих наук*. 2012-2013 : Тези наук. доп. та повідомлень на конф. та круглих столах. Київ : НАУКМА, 2013. 274 с. С. 89-91.

4. Дашковська О. Р. Правові дефініції як різновид нормативних приписів. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. праць. Харків : Право, 2012. 2012 р. №3 (70). С. 16-23.

5. Красницька А. В., Підвисоцький В. В. Юридичне документознавство. Мультимедійний навчальний посібник. Київ : НАВС. 2019. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/legal_documentation/info/author.html.

6. Красницька А. В. Юридичні поняття, дефініції, терміни як засоби юридичної техніки. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*. Матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 30 листоп. 2012 р.). Київ : НАВС, 2012. 200 с.

7. Турчин С. А., Турчин А. І., Турчин-Кукаріна І. В. Теоретичні аспекти застосування правових дефініцій у процесі нормотворення. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2021. URL : http://lsej.org.ua/3_2021/12.pdf.

8. Шутак І. Д. Юридична техніка : курс лекцій. Івано-Франківськ : Лабораторія академ. досліджень прав. регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2015. 228 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.

10. Ткаля О. В. Правова дефініція : поняття, значення та роль в законодавчій практиці. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3219/Tkalya%20O.V.%20Pravo>.

11. Рішення Великої палати КСУ 2022 рік 1-р/2022 у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 96¹, 96² Кримінального кодексу України (щодо спеціальної конфіскації) від 30 червня 2022 року. URL : https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1-r2022_0.pdf

12. Конституційне право України. Мультимедійний навчальний посібник. НАВС. URL : <https://arm.naiu.kiev.ua/books/konst>